

Puolustusministeriö

NEUVOSTORAPORTTI PLM2019-00018

PO Palojoensuu Reetta(PLM),
Saarimaa Elina(PLM)

07.02.2019

JULKINEN

Asia

EU:n epävirallinen puolustusministerikokous 30.-31.1.

Kokous

30.01.2019 - 31.01.2019

EU:n epävirallisessa puolustusministerikokouksessa keskityttiin Euroopan puolustuksen kehittämisen seuraaviin askeliin. Uusien aloitteiden sijaan kannustettiin panostamaan EU:n puolustusaloitteiden toimeenpanoon globaalistrategiassa asetetun tavoitetason saavuttamiseksi. Aloitteiden väliset yhteydet on varmistettava, ja turhia päällekkäisyyksiä Naton kanssa on vältettävä. Jäsenmaiden on integroitava puolustusaloitteita tehokkaammin kansalliseen puolustussuunnitteluun. Kolmansien maiden osallistumisesta PRY:hön on päästävä sopuun. Sotilaallinen liikkuvuus oli esillä hyvänä esimerkkinä työstä kolmansien maiden kanssa.

Strategisen kulttuurin merkitystä korostettiin. EU:n on kyettävä selittämään puolustusyhteistyötä kumppaneilleen ja kansalaisilleen jaetun ja yhtenäisen kertomuksen pohjalta. Euroopan tulee ottaa enemmän vastuuta omasta turvallisuudestaan. Suorituskykyjen kehittäminen on keskiössä, ja konkreettisia tuloksia peräänkuulutettiin. Strategista autonomiaa haluttiin määritellä positiivisesta näkökulmasta korostaen sen hyödyttävän myös Natoa ja transatlanttista yhteistyötä. Puolustusministereille esitettiin omaa neuvostoa, jotta turvallisuus- ja puolustuskeskustelu saisi EU:ssa enemmän tilaa.

Euroopan on pysyttävä mukana teknologisessa kehityksessä ja hyödynnettävä sen mahdollisuudet tulevaisuuden suorituskykyjen kehittämisessä. Kehityksen mukanaan tuomat haavoittuvuudet, kuten kyberuhat ja oikeudellis-eettinen-näkökulma, vaativat myös huomiota. Tekoäly nähtiin erityisen lupaavana puolustuksen ratkaisujen kannalta, ja myös siviilipuolen kehitystä on tärkeää seurata. Puolustusrahasto tarjoaa mahdollisuuksia tukea innovointia puolustuksen alalla.

EUNAVFOR MED Sophian jatko on yhä uhattuna, koska sopua mereltä pelastettujen maihintulokäytännöistä ei ole saavutettu. Jäsenmaat ilmaisivat tukensa operaatiolle ja painottivat sen koulutuslottuvuuden merkitystä. Myös operaation lopettaminen nykymuodossaan on mahdollista, mikäli sopua ei löydy.

Työlläisellä keskusteltiin Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan toimeenpanosta, joka on EU:n, Naton ja YK:n yhteinen prioriteetti.

Tehtävää riittää, ja EU:n uusi 1325-strategia on tärkeä työkalu, jota viedään eteenpäin toimintasuunnitelmalla. YK:n ja Naton edustajat osallistuivat illalliselle.

Työistunto: Euroopan puolustuksen kehittäminen

Romanian puheenjohtajakauden epävirallinen puolustusministerikokous järjestettiin Bukarestissa 30.–31.1.2019. Työistunnossa keskusteltiin Euroopan puolustuksen kehittämisen seuraavista askelista ja EUNAVFOR MED Sophiasta. Keskustelussa kaikki jäsenvaltiot käyttivät puheenvuoron.

EU:n globaalistrategian toimeenpanon arviointi ja puolustusaloitteiden keskinäiset yhteydet

Korkea edustaja (KEVPJ) Federica Mogherini totesi puolustusaloitteiden käynnistyneen toivotulla tavalla. Maaliskuun lopussa julkaistaan ensimmäinen raportti pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä (PRY), jossa arvioidaan kunkin osallistuvan jäsenvaltion edistymistä PRY-sitoumusten täyttämässä kansallisten toimeenpanosuunnitelmien pohjalta. KEVPJ painotti, että jäsenmaiden olisi integroitava puolustusaloitteiden tarjoamat välineet kansalliseen suunnitteluunsa. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että puolustusaloitteet ovat täysin johdonmukaisia ja että ne tukevat toisiaan. Mogherini muistutti, että yhteistyön päätaavoite on lisätä unionin kykyä ottaa enemmän vastuuta omasta turvallisuudestaan, puolustaa yhteisiä arvoja ja etujaan sekä suojella kansalaisiaan. Strategisen kulttuurin kehittäminen on avainasemassa. Jäsenmaiden on muutettava ajattelutapojaan myös kansallisesti. EU:n on jatkossakin kyettävä selittämään eurooppalaista puolustusta koskevaa työtä kumppaneille ja kansalaisille jaetun ja yhtenäisen kertomuksen pohjalta. Tässä yhteydessä on tärkeää pohtia myös EU:n ja Euroopan strategista autonomiaa. On tärkeää korostaa strategisen autonomian käsitettä positiivisella tavalla, niin että se hyödyttää myös Natoa ja transatlanttista yhteistyötä.

Jäsenmaat olivat yhtä mieltä korkean edustajan kanssa siitä, että EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen globaalistrategian toimeenpano puolustuksen osalta on hyvällä mallilla ja puolustusaloitteet (CARD, PRY, EDF) ovat pitkälti oikeilla paikoillaan. Samalla kuitenkin peräänkuulutettiin tarvetta yhteistyön syventämiseen jo olemassa olevien puolustusaloitteiden kautta, eikä tarvetta uusille aloitteille nähty aivan lähiaikoina. Työkalujen olemassaolo ei kuitenkaan vielä riitä, vaan tarvitaan kansallisesti poliittista tahtoa niiden toimeenpanemiseksi. Aloitteiden tulisi johtaa toimintaan. EU:n uskottavuuden kannalta tärkeintä on se, mitä saadaan aikaan. Jäsenmaat jakoivat korkean edustajan näkemyksen siitä, että toimeenpanon lisäksi on tärkeää taata puolustusaloitteiden välinen koherenssi. Euroopan rauhanrahaston (EPF) osalta korostettiin yhteyttä YTPP-toimintaan. Athena-mekanismin säilyttäminen sai jonkin verran kannatusta.

Jäsenmaat korostivat tarvetta saattaa päätös kolmansien maiden osallistumisesta PRY:hön loppuun mahdollisimman pian. Kompromissihenkeä painotettiin. Kolmansien maiden osallistumisen tulee olla poikkeuksellista, mutta ei kuitenkaan poikkeuksellisen hankalaa. Muutama jäsenmaa totesi suoraan, että jos kolmasmaaehdot ovat liian tiukkoja, projektit toteutetaan PRY:n ulkopuolella. Sotilaallinen liikkuvuus nostettiin esiin hyvänä esimerkkinä onnistuneesta yhteistyöstä kolmansien maiden kanssa.

Puolustusneuvoston perustaminen nähtiin aiheellisena, sillä koettiin, että turvallisuus- ja puolustusasioille ei ole riittävästi tilaa tämänhetkisessä neuvostorakenteessa. Toivottiin, että jäsenmaat pysyvät jatkossakin kuljettajan paikalla, kun päätetään puolustusyhteistyön tulevaisuuden linjoista. Jäsenvaltioiden roolia ja hallitustenvälisyyttä on kunnioitettava.

Strateginen autonomia, kumppanuudet ja strateginen viestintä

Todettiin, että puolustusaloitteiden toimeenpano on tärkeää, jotta voidaan yltää yhdessä asetettuun tavoitetasoon ja sitä kautta edistää Euroopan strategista autonomiaa. Ongelmallisena pidettiin sitä, ettei

strategiselle autonomialle ole vieläkään selvää yhteistä määritelmää. Jäsenmaat olivat kuitenkin laajalti yhtä mieltä siitä, että Euroopan tulee ottaa enemmän vastuuta omasta turvallisuudestaan ja että tämä on strategisen autonomian ydintä. Suorituskykyjen kehittäminen on keskiössä. Osa jäsenmaista oli sitä mieltä, että Euroopan strateginen autonomia ei sulje pois transatlanttista yhteistyötä. Peräänkuulutettiin tarvetta yhteiselle strategiselle kulttuurille, joka loisi pohjaa toiminnalle.

EU:n kyky tehdä yhteistyötä kumppaneiden kanssa nähtiin tärkeänä. Kokoussalissa kuitenkin korostettiin tarvetta määrittellä EU:n rooli paremmin ja tarkemmin suhteessa Natoon. Useissa puheenvuoroissa todettiin, että Nato on Euroopan puolustuksen perusta, mutta EU:n ja Naton roolit nähtiin laajasti toisiaan täydentävinä. Erityisesti EU:n nähtiin täydentävän Natoa siviilikriisinhallinnassa ja terrorismin torjunnassa. Puolustusaloitteiden koherenssia painotettiin myös suhteessa Natoon. EU:n toimien ei haluta luovan päällekkäisyyttä Naton kanssa.

Keskustelussa ilmaistiin tarve puolustusyhteistyön syventämiselle yhteisen eurooppalaisen narratiivin kautta. Strategisella viestinnällä on tärkeä rooli poliittisten haasteiden selättämisessä, ja vaalivuosi korostaa sen merkitystä. Jäsenmaiden on kyettävä selittämään kansalaisilleen, mitä EU:ssa on jo tehty ja mitä aiotaan tehdä tulevaisuudessa, jotta toimille saadaan kansallinen poliittinen tuki. Yhteisestä narratiivista ei ole hyötyä, mikäli sitä ei onnistuta välittämään kansalaisille asti. Toisaalta strategisen viestinnän merkitystä korostettiin myös kumppaneiden suuntaan. Kumppaneiden tulee ymmärtää, että EU ei yritä kilpailla heidän kanssaan, vaan jakaa vastuuta.

Suomi suhtautui optimistisesti siihen, että jäsenmaat onnistuvat löytämään yhteisen näkemyksen strategisen autonomian käsitteestä. Vaikka käsitteestä on hyödyllistä käydä keskustelua, viime kädessä kuitenkin toiminta määrittelee strategisen autonomian. Viime vuosina on otettu useita askelia tähän suuntaan, mikä on avain taakanjaon ja transatlanttisen kumppanuuden kannalta. EU:n on vahvistettava toimintakykyään tavalla, joka ei luo jakolinjoja vaan yhdistää jäsenmaita. Positiivinen viestintä EU:n sisällä ja toisaalta myös ulospäin kumppaneiden suuntaan on erityisen tärkeää.

KEVPJ kiitti jäsenmaita aktiivisesta keskustelusta. EU:n tulee kirkastaa itselleen ja kumppaneilleen, mitä strategisella autonomialla tarkoitetaan. Mogherini korosti tarvetta positiiviseen narratiiviin. Seuraava epävirallinen kokous järjestetään Suomen puheenjohtajakaudella.

Teknologisten innovaatioiden vaikutukset

KEVPJ:n mukaan teknologiset innovaatiot ja tekoäly puolustuksessa ovat nousemassa seuraavan ministerikokouksen asialistalle. Robotiikka ja automaatio muuttavat taistelukenttää, ja innovatiivisia teknologioita hyödynnetään suorituskykyjen kehittämisessä. Tämä edellyttää investointeja, jotta Eurooppa pysyy mukana teknologian kehityksessä. Keskustelua tarvitaan kansainvälisesti, siviiliyhteiskunnan kanssa sekä parlamenteissa, myös eettisistä ja oikeudellisista kysymyksistä.

Teollisuus- ja sisämarkkinakomissaari **Elżbieta Bieńkowska** kertoi Euroopan puolustusrahaston (EDF) valmistelujen etenemisestä. Puolustustutkimuksessa on käynnissä hankkeita ja tänä vuonna valitaan vielä uusia. Puolustusteollisen kehittämisohjelman (EDIDP) työohjelman valmistelu on kesken ja sopua toivotaan pikaisesti, jotta haut saadaan käyntiin. Euroopan ulkosuhdehallinto ja puolustusvirasto on kutsuttu mukaan jäsenvaltioiden ohjelmakomiteaan yhteyksien varmistamiseksi muiden EU-työkalujen kanssa. EDF ei kilpaile Naton kanssa vaan täydentää sitä EU:n kantaessa osansa vastuusta ja vahvistaen yhteentoimivuutta. Kolmansien maiden suunnalta EU-yritykset kohtaavat samankaltaiset ehdot, jotka EDIDP:ssä on asetettu EU:n ulkopuolisille toimijoille. Puolustusaloitteiden toimeenpanossa koherenssia on prioriteeteissa ja pitkän aikavälin näkymässä. Aloitteiden kohdalla sovellettavat erilaiset säännöt voivat aiheuttaa haasteita. Yhteys voi toimia eri suuntiin: esim. PRY-projektiin voidaan kutsua komissio tarkkailijaksi (esimerkkeinä sotilaallinen liikkuvuus sekä avaruuden tarjoamat mahdollisuudet). EDF:n ja EDIDP:n vaatima merkittävä

kansallinen rahoitusosuus sitoo jäsenvaltioita mukaan ratkaisujen kehittämiseen. Teknologisten innovaatioiden osalta EDF voi tuoda lisäarvoa sotilaallisten suorituskykyjen kehittämiseen. Komission ehdotuksessa 5% rahoituksesta osoitettaisiin murroksellisten teknologioiden kehittämiseen. Hankkeissa olisi hyväksyttävä yleisesti korkeampi riskitaso ja yhteistyö siviilisektorin kanssa. Tarvitaan avoimempia toimitusketjuja ja rajat ylittävää yhteistyötä. Tärkeää on myös varmistaa eurooppalaisten yritysten kilpailukyky globaaleilla markkinoilla.

Keskustelussa teknologisen kehityksen vaikutukset toimintaympäristöön sekä tulevaisuuden sotilaallisiin suorituskykyihin todettiin laajasti. EU ei saa jäädä tässä jälkeen. Puolustussektorilla tarvitaan innovaatioita, ja tässä yhteisrahoitetut projektit ovat merkittävässä asemassa. Tekoälyllä nähtiin erityisen tärkeä rooli. Esillä olivat viime aikoina laskeneet tutkimusinvestoinnit. Siviilialan innovaatioiden ja toimijoiden hyödyntäminen myös puolustuksen alalla ja kaksikäyttöisyys olivat vahvasti esillä. PK-yritysten toimintamahdollisuuksien varmistaminen nähtiin tärkeänä. Myös kyberuhista muistutettiin. Teollisuuden ohella tutkimusmaailma on otettava mukaan. Puolustusvirastolla nähtiin rooli teknologioiden osalta. Eettisiä ja oikeudellisia näkökulmia tuotiin esiin ja myös EU:n yhteistä näkemystä peräänkuulutettiin.

Suomi korosti teknologioiden ja innovaatioiden merkitystä tulevaisuuden suorituskykyjen kehittämiseksi sekä tarvetta hyödyntää EU:n käytössä olevia välineitä ja seurata teknologista kehitystä johtavaa siviilisektoria. Suomen pj-kaudella edistetään keskustelua digitalisaatiosta ja tekoälystä puolustuksen alan ratkaisuisissa.

KEVPJ veti yhteen tarpeen investoida Euroopassa teknologioihin suorituskykyjen, teollisuuden sekä operatiivisen toiminnan tueksi.

EUNAVFOR MED Sophia

KEVPJ korosti operaation positiivisia tuloksia. EUNAVFOR MED Sophia on onnistunut vähentämään salakuljettajien verkostoja ja heikentämään heidän toimintamahdollisuuksiaan. Operaation mandaatin oli määrä päättyä vuodenvaihteessa, mutta se sai kolmen kuukauden lisäajan. Jatko on kuitenkin edelleen uhattuna, sillä jäsenmaat eivät pääse yhteisymmärrykseen mereltä pelastettujen maihintulokäytännöistä. Aika on käymässä vähiin. Ratkaisun puuttuessa ei voi olla uskottavaa läsnäoloa merellä. On kestävämpiä, että EU-aluksen on pelastettava ilman selvyttä siitä, mitä sen jälkeen pitää tehdä. Operaatiokomentaja ei voi jatkaa työtään, ellei mandaatti ole täysin selkeä. Vaikka Mogherini totesi, että meripelastustoimet eivät liity varsinaisesti operaation mandaattiin, hän sanoi kuitenkin niiden olevan tärkeä osa operaatiota. Mogherini muistutti, että sitoutuminen operaatioihin on tärkeä osa EU:n puolustusyhteistyötä.

Jäsenmaat ilmaisivat laajasti tukensa operaatiolle. Oltiin pitkälti samaa mieltä siitä, että operaatiolla on merkittävä rooli Välimeren turvallisuuden takaamisessa ja että se tuo vakautta myös Libyaan. EUNAVFOR MED Sophia on osoittanut arvonsa sekä maalla että merellä. Moni totesi, että operaation lopettaminen olisi iso askel taaksepäin. Osa jäsenmaista kuitenkin totesi, että epävarma tilanne operaation tulevaisuudesta on vaikeuttanut kansallista päätöksentekoa operaatioon osallistumisesta.

Moni jäsenmaa painotti operaation koulutusulottuvuutta. Libyan rannikkovartioston kouluttaminen on tuottanut hyviä tuloksia. Operaation alkuvaiheessa mereltä pelastaminen oli vahvasti EU:n harteilla, mutta nyt Libyan rannikkovartiosto onnistuu pelastamistyössä Afrikan rantavesillä. Kokouksessa korostettiin Sophian ongelmien olevan pohjimmiltaan sellaisia, ettei niitä voida ratkaista ainoastaan puolustusministereiden kesken, vaan tarvitaan korkeamman poliittisen tason ratkaisuja.

Suomi peräänkuulutti tarvetta yhteiselle ratkaisulle ja toivoi, että operaatio jatkuisi.

KEVPJ kiitti jäsenmaita laajasta tuesta EUNAVFOR MED Sophialle, mutta ilmaisi myös turhautumisensa operaation nykyiseen tilanteeseen. Kolmen kuukauden jatkoajan loppu lähestyy uhkaavasti. Operaation jatkosta täytyy päättää mahdollisimman pian, ratkaisuja ei pidä jättää viime tippaan. Mogherini toivoi jäsenmailta pragmaattisuutta. Mereltä pelastettujen määrä on heinäkuun jälkeen ollut hyvin pieni, eikä koko operaatio saisi olla lopetusuhan alla ainoastaan sen vuoksi, ettei tiedetä mihin pelastetut sijoitetaan.

Työllällinen: Naiset, rauha ja turvallisuus

Työllällisen aiheena oli YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 / Naiset, rauha ja turvallisuus. **KEVPJ** aloitti toteamalla, että naiset, rauha ja turvallisuus -agendan toimeenpano on tärkeä yhteinen prioriteetti niin EU:lle, YK:lle kuin Natollekin. Ensi vuonna tulee kuluneeksi 20 vuotta siitä, kun 1325 päätöslauselma allekirjoitettiin. Paljon on saatu aikaan, mutta paljon riittää vielä tehtävää. EU:n siviilikriisinhallinnassa on jo lupaavasti naisia johtotehtävissä, mutta ei sotilasoperaatioissa. Joulukuussa 2018 neuvoston päätelmissä 1325-toimintaohjelma sidottiin kaikkeen EU:n ulkoiseen toimintaan. Mogherini esitteli EU:n 1325-strategiaa. EU on vahvasti sitoutunut sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttamiseen sukupuolten välisen tasapainon ja valtavirtaistamisen avulla YTPP:n alalla. Esimerkiksi sekapartiot koetaan monissa yhteisöissä helpommin lähestyttäviksi ja vähemmän uhkaaviksi. EU:ta pidetään laajalti sukupuolten tasa-arvon johtavana voimana ja edistäjänä. Tiivis yhteistyö kumppaneiden, kuten Naton ja YK:n kanssa on välttämätöntä 1325-agendan kokonaisvaltaiseksi edistämiseksi. Mogherini esitteli yhteistyön muotoja EU:n ja Naton yhteisjulistuksen puitteissa sekä EU:n ja YK:n yhteistyömuotoja. Pyrkimykset tällä alalla vaikuttavat suoraan operaatioiden ja operaatioiden tehokkuuteen.

Naton pääsihteeri Jens Stoltenberg totesi, että 1325-aihe on tärkeä myös Natolle sekä konfliktialueilla että jäsenmaiden asevoimissa. Nato pyrkii integroimaan gender-näkökulman kaikkiin toimintoihinsa sekä ulottamaan tietoisuutta myös kriisialueiden kumppanimaille. Tietoisuuden levittäminen on ainoa tie parempaan tulevaisuuteen. Stoltenberg viittasi lyhyesti myös INF-sopimukseen. Uutta varustelukierrettä ei toivota, mutta liittokunnan turvallisuudesta on huolehdittava. Stoltenberg päätti puheenvuoronsa toteamalla jälleen tukensa EU:n vahvistuvalle roolille turvallisuuden ja puolustuksen alalla sekä eurooppalaisten valtioiden puolustusmenojen kasvulle. Koherenssista ja yhteensopivuudesta Naton kanssa on huolehdittava, läpinäkyvyys on avainasia.

YK:n rauhanturvasta vastaava alipääsihteeri Jean-Pierre Lacroix totesi illallisen teeman olevan korkealla YK:n rauhanturvatoiminnan agendalla. Naisten aktiivinen osallistuminen konfliktien ratkaisuun edistää aina rauhan asiaa. Esimerkiksi Malissa tästä on jo saatu lupaavia kokemuksia. Toinen kokonaisuus on naisten ja lasten suojelu, jonka merkitystä ei voi liikaa korostaa. Seksuaalisen väkivallan kitkeminen rauhanturvaamisesta vaatii järjestelmällisyyttä. YK:n operaatioiden johtoon on nyt saatu toinen naiskomentaja, ja naisia on ilahduttavan paljon myös muissa johtorooleissa, mutta ideaalitalanne on vielä kaukana. Lacroix vetosi EU-maiden tukeen YK:n rauhanturvaoperaatioille. Erityisesti tarvetta olisi nopean valmiuden joukoille, kouluttajille ja ilmakuljetuskyyville. Asiaan palataan YK:n rauhanturvaamisen puolustusministerikokouksessa 29.3. New Yorkissa.

Suomi kiitti mahdollisuudesta keskustella 1325-agendasta. 1325 on yksi keskeisistä prioriteeteistamme, ja Suomi on vahvasti sitoutunut agendan toimeenpanoon. Yhteiskuntien tasa-arvon lisääntyessä aseellisten selkkausten todennäköisyys pienenee. Kun naiset ovat mukana rauhanprosesseissa, rauhansopimukset ovat helpommin saavutettavissa. Suomi edistää aktiivisesti EU:n 1325-strategiaa. Kansallisia parhaita käytäntöjä ovat mm. puolustusvoimien menettelyohjeet, joissa noudatetaan nollatoleranssin periaatetta, ja 1325-agenda huomioidaan koulutuksen kaikilla tasoilla. Suomi tukee YK:n toimia seksuaalisen hyväksikäytön ja väärinkäytön torjumiseksi ja on tyytyväinen siihen, että Nato on parhaillaan laatimassa vastaavaa toimintalinjaa. Suomen kolmas kansallinen 1325-toimintasuunnitelma julkaistiin viime vuonna. Painopiste on rauhanvälityksessä,

konfliktien ehkäisyssä ja rauhan rakentamisessa. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen korostuu sekä rauhanprosesseissa että turvallisuusalan uudistamisessa. Erityistä huomiota on kiinnitetty toimeenpanoon. Eri ministeriöt ovat sitoutuneet tavoitteisiin ja ovat mukana seurantatyössä. Edistymisestä raportoidaan vuosittain eduskunnalle. Naisilla on tärkeä rooli rauhanturvaamisessa. Tällä hetkellä Suomi täyttää YK:n asettaman 15 prosentin tavoitteen joissain operaatioissa, mutta kokonaistavoitteen saavuttamiseksi on vielä työtä tehtävänä.

KEVPJ veti keskustelun yhteen toteamalla, että EU:n uusi 1325-strategia on tärkeä työkalu, jota kehitetään eteenpäin toimintasuunnitelman avulla. Työtä on jatkettava kuitenkin tiiviissä yhteistyössä YK:n ja Naton kanssa. 20 vuotta 1325-päätöslauseelman hyväksymisen jälkeen on siirryttävä sovituista painopisteistä konkreettisiin toimiin.

Suomen edustajat

Hanna Lehtinen, EUE

Janne Kuusela, PLM

Reetta Palojoensuu, PLM

Elina Saarimaa, PLM

Liitteet

Viite

Asiasanat	Euroopan puolustusrahasto, innovaatiot, puolustuspolitiikka, teknologia, YUTP, YTPP
Hoitaa	PLM, TEM, UM, VM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, SM, STM, TPK, VNK, VTV
